

čemer odločajo trenutni stvarni pogoji. V izjemnih vremenskih in snežnih razmerah naj nas ne presenetijo izjemni plazovi, ki jih tam sicer ne bi pričakovali. Tako je bilo 8. marca 1991 na Velikem Svetem Bernardu ob življenje sedem mladincev na pobočju, ki je pri tamošnjih menihih, odkar pomnijo - »jamais de memoire d'homme« -, veljalo kot povsem varno pred plazovi. Značilno pa je, da je tamošnje ledinsko ime »globel mrtvecev« zgovoren dokaz, kako kratkega spomina smo ljudje.

Seveda obstajajo pobočja, na katerih pogosteje opažamo plazove kot drugod in se jih je zato prijel naziv ekstremno pobočje, pri čemer je s pridevnikom ekstremen mišljen splet tistih terenskih značilnosti - nagiba, lege, oblike terena, bližine grebena ipd. -, ki olajšajo splazitev.

Naj v tej zvezi opozorim na zmoto, ki je na neki način nasprotje prve. Tu in tam namreč slišimo, da »se je na tem pobočju takrat in takrat pripetila nesreča v plaz in da je kraj nevaren zaradi plazov«. Resnica pa je, da niti »ekstremna pobočja« niso nevarna vso zimo, marveč le ob določenih dnevih in posebnih okoliščinah, morda celo samo tedaj, ko se je zgodila nesreča. Prepoznati moramo torej, kdaj je čas trganja plazov in se takrat izogibati določenih pobočij, ki so sicer povsem nenevarna.

12. zmota: PLAZOVE JE PRIČAKOVATI LE OB SLABEM VREMENU - DANES JE LEPO, TOREJ PLAZOV NE BO

Kdor misli, da je takrat, ko preneha snežiti, konec nevarnosti, se grdo moti. Prav zaradi takega mišljenja je vsako leto mrtvih nekaj gornikov in smučarjev. V resnici se marsikateri plaz utrga že med sneženjem; mnogi plazovi katastrofalne moči in posledic nastanejo v resnici med intenzivnimi snežnimi padavinami, pogosto med metežem in v megli, dostikrat ponoči. Ostanejo samo še »napete mišnice«, ki čakajo na žrtve, ki jih bodo sprožile, npr. alpiniste ali smučarje. Te »pasti« smemo brez nadaljnjega primerjati s tempirano bombo. Ustrezno vremenu čakajo dneve ali tedne tudi v najlepšem vremenu na svoj trenutek, ko se bodo napetosti sprostile z uničujočim plazom.

Posebno nevaren je prvi lep dan po sneženju. Takrat bodimo skrajno previdni. Prepustimo prečudovito zasnežena pobočja neubogljivcem, ki se ne znajo sprijazniti s pametnim nasvetom. Deviške bele strmine so vse preveč obložene s snežno odejo, ki bo zdaj-zdaj planila v globino.

Poleg novega snega, ki ga nanese veter, je ena od poglavitnih nevarnosti nenadna, splošna

otoplitev (odjuga, dež, fen), ko se lahko drastično zmanjša trdnost snežne odeje. Posledica so (zlasti na terenih, prepređenih s skalovjem) številni spontani plazovi. Pri najlepšem vremenu bobnijo v doline plazovi, ki ogrožajo in preplavljajo tudi manj strme dele pobočij.

Kadar je prvi lep dan dodatno še v znamenju zvišane temperature, kar spomladi ni nobena redkost, lahko pričakujemo, da bo trganje plazov doseglo višek, saj sta hkrati na delu dva poglavitna vzroka.

13. zmota: SONDIRANJE SNEŽNE ODEJE S SMUČARSKO PALICO POKAŽE, KAKŠNA JE NJENA NOSILNOST

Ta zmota, ki nas lahko stane življenje, je še vedno močno razširjena, še vedno jo navajajo tudi novejši učbeniki. Prebadanje snežne odeje s smučarsko palico nam predoči le njen poenostavljeni prebojni profil. Dá nam grobe podatke o trdoti posameznih plasti, nič pa o odločilnem dejavniku - medsebojni povezavi plasti (= trdnosti podlage), o čemer smo že govorili pri zgledu z opekama.

Preizkus s smučarsko palico nam ne pove ničesar o stabilnosti in trdnosti snežne odeje na pobočju. Postreže nam samo s podatkom o obremenljivosti vodoravne snežne odeje, kar gornika in smučarja bolj malo zanima. Isto velja tudi za prebojni profil, ki ga odčitamo s pravo prebojno sondo - (če profila ne znamo brati in si razmer v notranjosti snežne odeje ne ogledamo v snežnem jašku, ki odkrije tudi nevarne šibke plasti - opomba P. Šegula).

Zadnja Trenta

RUDI KLINAR

*Tihe so trentarske planine,
brez zvoncev, brez belih čred.
Nikogar več ni na te strmine,
nihče ne stopi v staro sled.*

*Staje so vzele divje trave
in gozd je skoraj vsepovsod.
V dolini odnašajo tokave
senožeti, rovt in staro pot.*

*Tihotno je v hišah in v jaslih,
komaj kje še zasveti luč.
In le še nad enim pragom včasih
domača roka obrne ključ.*